

Door de tijd heen

De volgende gegevens die te maken hebben met liederen staan in willekeurige volgorde:

- 1 *Bella Ciao* was een strijdlid van Italiaanse verzetsstrijders die vochten tegen fascistische en nationaalsocialistische troepen.
- 2 Britse soldaten zongen in *Hanging on the old barbed wire* over officieren die vanuit veilige plekken achter de loopgraven in West-Europa toekeken hoe hun soldaten de dood tegemoet gingen.
- 3 Het nummer *Beter langharig (dan kortzichtig)* van Peter J. Muller sloot aan bij het ontstaan van jongerenculturen in Nederland.
- 4 In de rap *Fight the power* vroeg de Amerikaanse groep Public Enemy aandacht voor de discriminatie van de Afro-Amerikaanse gemeenschap in de Verenigde Staten.
- 5 John Newton, wiens lied *Amazing Grace* vaak gezongen werd op anti-slavernij bijeenkomsten, overleed enkele jaren voordat het Britse parlement de slavernij afschafte.
- 6 Thomas Morton, die tegelijk met de Pilgrim Fathers in Amerika aankwam, zou *The Songe* hebben geschreven waarin hij opriep tot drinken en dansen.

- 2p 1 Zet deze gegevens in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 1.

Petrarca draagt bij aan een culturele verandering in Italië.

- 2p 2 Ondersteun deze bewering door:
- met een kenmerkend aspect uit de zestiende eeuw aan te geven aan welke culturele verandering Petrarca bijdraagt, en
 - met behulp van de bron een oorzaak te geven voor het langzame verloop van deze verandering.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

Een geschiedenis:

De Spaanse vorst Ferdinand schreef een brief aan de Taino-Arawakken, de inheemse bevolking van het kort daarvoor ontdekte Caribische gebied. Ferdinand schreef: "de paus gaf deze eilanden [de Cariben] en alles wat zich daarop bevindt aan mij. Dat is vastgelegd op documenten die jullie mogen inzien als jullie dat willen".

- 2p **3** Licht deze geschiedenis toe door:
- met de brief aan te tonen dat Ferdinand de Spaanse expansie rechtvaardigde vanuit zijn christelijke wereldbeeld, en
 - aan te geven welke boodschap Ferdinand met deze brief gaf aan andere Europese vorsten.

Gebruik bron 2.

Calvijn heeft zorgen over de reformatie.

- 3p **4** Toon aan:
- dat Calvijn in deze brief een gekleurd beeld schetst van Luther, en
 - dat de verspreiding van de reformatie gevaar loopt, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 3.

Je concludeert dat Waterhouse een eenzijdige beeld geeft van het conflict in Virginia.

- 3p **5** Ondersteun je conclusie door:
- aan te tonen dat het beeld over het uitbreken van het conflict eenzijdig is, en
 - aan te geven welke reden er uit de bron is af te leiden voor de aanval van de inheemse bevolking, en
 - te beredeneren welke verandering in de kolonie de Virginia Company wil onderbouwen met het publiceren van het rapport van Waterhouse.

In 1776 schreef de Amerikaanse schrijver Thomas Paine in het pamflet *Common Sense*: "Het is de trots van koningen die chaos over de mensheid brengt. Holland heeft in de afgelopen eeuw zonder koning meer vrede gekend dan welke monarchie in Europa dan ook".

- 2p **6** Licht dit citaat toe door:
- aan te tonen bij welk kenmerkend aspect uit de zeventiende eeuw dit citaat van Paine past, en
 - de gebeurtenis uit 1776 te noemen waaraan Paine bijdroeg.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

In 1781 won de slaafgemaakte vrouw Elizabeth Freeman een rechtszaak in de noordelijke Amerikaanse staat Massachusetts. Hierbij werd vastgesteld dat slavernij in strijd was met de wet in Massachusetts. Slavernij was in sommige andere Amerikaanse staten nog tot 1865 toegestaan.

- 2p 7 Verklaar dat slavernij niet in alle Amerikaanse staten op hetzelfde moment werd afgeschaft vanuit:
- de economie in de zuidelijke staten, en
 - de federale staatsvorm van de Verenigde Staten.

Gebruik bron 4.

De tekenaar geeft een mening weer over het ancien régime in Frankrijk.

- 3p 8 Geef aan:
- welke mening de tekenaar weergeeft, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de prent, en
 - welk kenmerkend aspect van de achttiende eeuw je met het verspreiden van deze prent kunt illustreren.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

Moderne tijd

Drie gegevens:

- 1 Na 1807 vond een verschuiving plaats in de handel die Britse handelaren dreven in Centraal Afrika. De nadruk kwam te liggen op handel in palmolie, dat gebruikt werd als smeermiddel voor machines.
- 2 In 1887 arresteerden de Britten koning Jubo Jubogha van Opobo (in Centraal Afrika) omdat hij weigerde zijn monopolie op de handel in palmolie over te dragen aan de Britten.
- 3 Jubo Jubogha werd verbannen naar een Brits eiland in de Cariben, maar het koloniale bestuur daar protesteerde tegen zijn komst omdat het bang was voor onrust onder de bevolking.

- 3p 9 Licht deze gegevens toe door:
- de winstgevende handel te noemen die na 1807 wegviel voor Britse handelaren in Centraal Afrika, en
 - met behulp van een kenmerkend aspect een verklaring te geven voor de arrestatie van Jubo Jubogha door de Britten, en
 - te beredeneren waarom het bestuur in de Cariben dacht dat de komst van Jubo Jubogha zou leiden tot onrust onder de bevolking.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.